

Fig. 1. Søllerød. Ydre, set fra Vest.

SØLLERØD KIRKE

SOKKELUNDS HERRED

Efter Reformationen tilhørte Kirken Kongen¹, der 1688 skænkede den til Hans Bagger, Sjællands Biskop². 0.1705 ejedes Tienden af Gehejmerraad Matthias Moth³, men efter hans Død skiftede den Hænder flere Gange⁴. 1809 nævnes den som tilhørende Kongen⁵. Nu ligger den under Kommunen.

Ifølge et i Kaldsbogen optegnet *Sagn* var man først betænkt paa at opføre Kirken i Nærum, som ligger midt i Sognet, men da der var et Kloster i Søllerød, ønskede Munkene den helst opført der, hvorfor de om Natten forstyrrede det paabegyndte Arbejde, og idet de benyttede sig af Folks Overtro, forstod de at udlægge Forstyrrelsen saaledes, at Kirken burde opføres i Søllerød.

I Sognet ligger *Vedbæk Kirke*, opført 1870—71 (Arkitekt: V. Tvede).

Kirken ligger nordligt i Byen, paa en Højning, fra hvilken der i nogen Afstand mod Nordvest er stærkt Fald ned til Søllerød Sø. Her paa Skrænten indviedes 1880 en siden flere Gange udvidet Annekskirkegaard, af smuk og ejendommelig Virkning, opdelt i Terrasser, som den er, og meget yndet paa Grund af sine landskabeligt skønne Omgivelser. Saavel den gamle som den

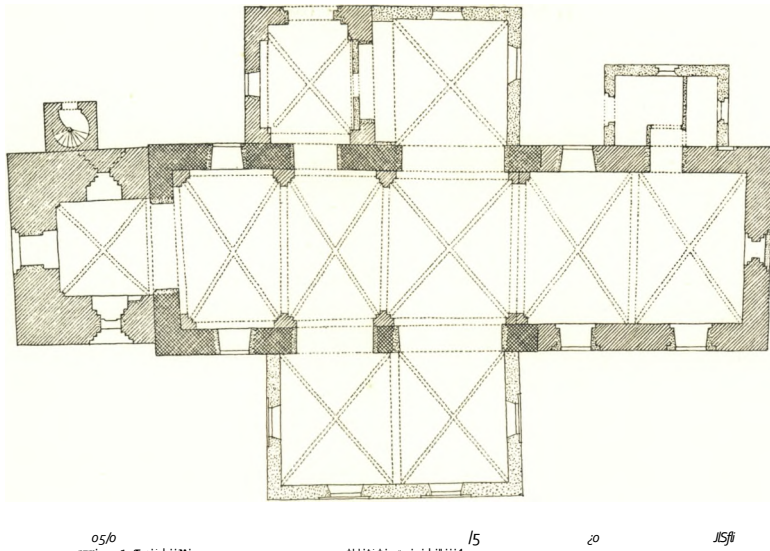

Fig. 2. Søllerød. Plan. 1:300. Maalt af Arne Nystrom 1937.

nye Kirkegaard hegnes af moderne, hvidtet Mur, teglhængt og opført af kløvet Kamp; kun øverst er der nogle faa Skifter smaa Mursten.

Den middelalderlige Bygning bestaar af romansk Skib med høj gotisk Vesttaarn, gotisk Yaabenhus foran Norddøren og sengotisk Østforlængelse; sengotisk er ogsaa et til Taarnets Nordside føjet Trappehus. Til Skibet er der i nyere og nyeste Tid yderligere føjet tre Tilbygninger, en nordre Korsarm fra o. 1700, hvori Vaabenhuset staar indbygget, en søndre fra 1767, samt et Sakristi fra 1930. Orienteringen afviger til Nord.

Af den romanske Kirkebygning staar kun det ret anselige Skib, hvis Murhøjde er o. 4,10 m over nuværende Terræn. Paa Grund af de mange Tilbygninger mangler Østgavlen og store Partier af Langmurene. Kun Vestenden, med det nederste af Gavlen, er nogenlunde bevaret; den ses hovedsagelig at være opført af *Kridtkvadere*, mens *raa* og *kløvet Kamp* synes benyttet i mindre Udstrækning. Hjørnerne, i hvert Fald det nordvestre, er sat af *kvaderagtig tilhugget Granit*. Alle Detailler er nu ødelagt; endnu i 1800'rne skal Norddøren have været rundbuet og have haft Tympanon.

Ændringer og Tilføjelser. Skibets Murkrone er tidligt blevet ombygget med Munkesten i Munkeskifte og vistnok samtidig forhøjet to eller tre Skifter. I Nordvesthjørnet, kun 1 cm under den saaledes ændrede Nordmurs Overkant, er Vægpuksen, der dækker Munkestensforhøjelsen, skarpt afskaaret efter en vandret Linie, hvilket sikkert markerer Undersiden af et gammelt Træloft.

Skibet synes længe at have staaet med dette flade Trædække, først sent, tidligst vel o. 1400, er der her indbygget simple *Krydshvælve*, hvilende paa dob-

beltfalsede Vægpillor og med spidse Skjold- og Gjordbuer. Kapperne er svagt puklede; der er Halvstens Overribber med Trin af tværstillede Sten.

Af Tilbygningerne er *Taarnet* ældst, næppe yngre end o. 1400, muligvis fra Slutningen af 1300'rne. Af Murværket, der er af Munkesten og fuldt af aabne Bomhuller, er nedre Halvdel i polsk Forbandt, øvre Halvdel i Munkeskifte. Udvendig, omtrent i Højde med Skibets Murkrone, har de tre frie Taarnmure en Inddragning, af dækket med Kridtkvadre, hvis Overside er skraafaset. 19 Skifter over dette Tilbagespring skifter Forbandtet, og Stenene er fra nu af lysere. I de 19 Skifter over Sydmurens Inddragning er der et veludført, ganske regelmæssigt Rudemønster af sortbrændte Bindere. — Ifølge Stilformerne kan Skiftet i Murværket dog kun markere en ganske kortvarig Standsning i Taarnets Opførelse.

Taarn og Skib forbindes nu af en stor, kurvehanksbuet Arkade fra 1893. Dens Forgænger var langt smallere og skildres som »en spidsbuet Døraabning, der aabenbart har været Hovedindgang til Kirken« (d. v. s. før Taarnet blev opført). Denne Forklaring paa den oprindelige Taarnbues Snæverhed er næppe rigtig. Forholdet er snarest det, at Arkaden af kompositionelle Grunde er blevet formet og dimensioneret i Lighed med det trange Taarnrums Vægnicher. Af saadanne er der tre, een i hver Ydervæg, omfattende hver sit brede Spidsbuevindue, hvis Karme har eller har haft saa mange False, at det egentlige Lysningsareal har været ganske ringe. Nordvinduet er tilmuret udvendig ved Opførelsen af Trappehuset. Taarnhvælvet, en simpel Krydshvælving, har Skjoldbue mod Øst, men er ellers indbygget i Væggene; Ribberne løber mod Vest af paa Halvstens Hjørnepiller.

Adgangen til Taarnets øvre Etager har oprindelig været ad en løs Stige til en højtsiddende Fladbuedør paa Nordsiden. Døren, hvis udvendige Fals skjules af Trappehusets Murværk, sidder indvendig i en Fladbueniche helt mod Vest i Mellemetagens Nordvæg. Saavel Dørens som Nichens Bueslag dækkes paa Undersiden af hvidtet Puds, standsende o. 5 cm fra Buekanterne. I vestre Karmanslag sidder der oprindelige Stabler, den nederste itubrudt, den øverste fuldt bevaret, og i østre Anslag ses i en udkradset Fuge et Stykke Jern, en Rest af Klinkefald eller lignende, der gaar o. 28 cm ind i Karmen.

— Østligt i Mellemstokværkets Sydvæg en smal, retkantet Lyssprække, af-dækket med Granitflager.

Klokkestokværket har mod hvert Verdenshjørne to fladbuede, til begge Sider falsede Glamhuller, hvis ydre Stik kantes af Løbere.

Af Taggavlne er den østre middelalderlig, med en gammeldags, stiv Dekoration, bestaaende af ni stigende, spidsbuede Høj blændinger. Med Undtagelse af den øverste, der er Halvandenstens, er de ni Kamtakker kun een Sten tykke sml. Herlev, S. 376), saa at Høj blændingernes Stik er synlige paa Bagsiden.

Trods Gavlens højgotiske Tilsnit er den maaske alligevel noget senere end Taarnet, eftersom den nu ommurede Vestgavl oprindelig var af endnu ældre Type.

Vestgavlen ødelagdes 24. Juni 1880 af et Lyn, der »spaltede og nedstyrtede de vestre Murtakker«. Ved den umiddelbart paafølgende Istandsættelse fik Gavlen ni stigende Høj blændinger, aftrappede foroven og delt af korte Hængestave, samt et tilsvarende Antal Kamtakker, hvis Tykkelse er som Østgavlens. Ifølge liber daticus havde den gamle Gavl kun fem »brede, hvidtede Spidsbueforziringer« og syv Kamtakker, »hvorved Taarnet fik et bredt, tungt og lavt Udseende«. Gavlen var sikkert oprindelig.

I begge Taggavle er det nederste af de to midterste Delepiller blevet bortbrudt for at skaffe Plads til de nuværende rulskifteindrammede Urskivenicher.

I det moderne Tagværk er der genanvendt to Sæt ældre Krydsbaand af Eg.

Vaabenhuset foran Norddøren, af Munkesten i Munkeskifte, er sammenbygget med den Øst herfor tilføjede nordre Korsarm, med hvilken det har fælles Taggavl; Dør og Vindue er nye. Det Indre, som dækkes af en simpel Krydshvælving, har ved en Gennembrydning af Østvæggen staaet i Forbindelse med Korsarmen, men denne Aabning er i moderne Tid atter lukket med en Indskudsmur, hvori der er en Dør.

1663 blev Kirkedøren (d. v. s. Vaabenhusdøren) forhøjet, »eftersom den var saa lav, at de, som var af nogen Statur, ikke kunde gaa ret ind«, og derover anbragtes et †Stenbillede af Frelseren, Kongeparrets Navne m. m., alt bekostet af Sognepræsten, Hr. Jørgen Lafridsøn. — Vaabenhusets Tag blev desuden hængt med Vingetegl paa begge Sider (Rgsk.).

Den sengotiske *Østforlængelse*, der hviler paa en Syld af rejste Kampesten, er opført af Munkesten iblandet mange sortbrændte Bindere og lagt i Munkeskifte; nederst i Østhjørnerne og hist og her i Murene er der genanvendt enkelte Hjørnekvadere fra det romanske Kor. I Østgavlen ses et i ydre Murflugt tilmuret Spidsbuevindue, hvis Karne har tre False udvendig og to indvendig, hvor det staar som Vægniche bag Altertavlen. Her er der bevaret Rester af en Saalbænk, muret af Sten paa Fladen, og i Lysningens Sider Stumper af Vindjern. I søndre Langmur har der været to store, bredt spidsbuede Vinduer, oprindelig sikkert med mange False. Deres Stik spores endnu over

Fig. 3. Søllerød. Kridtstenshoved (S. 434).

de moderne, ny-gotiske Vinduer. Nordsiden har aldrig haft Lysaabninger; hvor disse skulde have været, oplivedes Murladen i Stedet af to høje, slanke Prydblændinger, foroven afsluttet med to smaa Spærstik, samlet paa en Konsol af to aftrappet indmurede Bindere; den østre staar bevaret bag Sakristiets Tag, den vestre er næsten helt ødelagt af et ny-gotisk Vindue, kun Østkanten er bevaret som Karmside i Vinduet.

Taggavlen har ni stigende Høj blændinger, hvis Tvilling-Afdækninger, der skiftevis er aftrappede og spærstikformede (Midtblændingen aftrappet), hviler paa korte Hængestave, som er aftrappede forneden.

Østforlængelsens Indre dækkes af to Fag puklede Krydshvælv, der paa Oversiden har Helstens Overribber med Trinsten. Ribber og Kapper forløber i Væggene; kun mod Vest er der Halvandenstens, falsede Piller og Helstens Gjordbue i Sammenføjningen med Skibets Østhvælv. — I Nordvæggen et raat skaaret Reliefhoved af Kridt (Fig. 3).

Det stærkt fremspringende, pulttagdækkede *Trappehus* er en sengotisk Tilføjeelse, uden Forbandt med Taarnet, men som dette med udfyldte Bomhuller i Murene, der er af Munkesten i Munkeskifte. Over den lave, fladbuede Dør et indlagt Savskifte og umiddelbart derover en fire Skifter høj, forsænket Trappefrise. En lignende, men kun to Skifter høj Frise, kronet af et forsænket Savskifte, findes lige under den simple Retkant-Gesims. Trappen er højresnoet om rund Spindel af Formsten, Loftet dannes af udkragende Binderstik.

Den med Vaabenhuset sammenbyggede *nordre Korsarm* maa være opført efter 1663, eftersom Vaabenhuset dengang endnu stod frit, med Taghæld til begge Sider. Korsarmen nævnes 1759, da Kirken beskrives som en halv Korskirke (Præsteindberetning), og stammer sandsynligvis fra o. 1700. Murværket er af smaa, gule Sten, Udformningen enkel, uden Detailler. I Nordsiden ses et i ydre Murflugt blændet Vindue, hvis Bue nærmest er ægformet; Østvinduet er nyere. 1759 var der paa Gavltoppen en alenhøj †Helgenfigur af Bly.

Den *søndre Korsarm*, ogsaa af smaa, gule Sten, kan udfra Dagbogsnotitser af Luxdorph, som regelmæssigt besøgte Kirken under sine Landophold, skønnes at være opført 1767.⁶ Vinduerne, to mod Syd, eet i hver Flankemur, er nu alle udvidede i moderne Tid. De sidder i hvert sit svagt forsænkede Felt, i hvis Bund der nederst er en mindre, tvær-rektangulær Blænding, som nu rører Vinduessaalbænken. Bortset fra dette svage Rokokoanstrøg er Korsarmen uden Stilpræg. Den glatte Taggavl, der har ni Kamtakker, er maaske snarest fra 1800'rne, i saa Fald har der sikkert oprindeligt været Valmtag. Lidt over Gavlens Fodlinie er der indmuret en Sandstensmedaillon, i hvilken en ret forvitret Relieffremstilling af Maria med Barnet tronende paa Maane-seglen, sikkert et langt ældre Stykke end Rundskriften, »(S)øllerød 1663«, angiver. Medaillonon, som ved sit Aarstal bringes i Forbindelse med Sogne-

Einar Y. Jensen 1941

Fig. 4. Søllerød. Alterbord (S. 436).

præst Jørgen Lafridsøn og hans Udsmykning af Vaabenhusdøren, sad 1759 i Korgavlen (Præsteindberetning).

Sakristiet paa Østforlængelsens Nordside, af Munkesten i Munkeskifte, i ny-gotisk Stil, er opført 1930. (Arkitekt: J. Webør).

1940—41 istandsattes Kirkens Indre, ved hvilken Lejlighed Korsarmenes flade Gibslofter erstattedes med simple Krydshvælv, muret af Molersten, to Fag i den søndre, eet Fag i den nordre Arm (Arkitekt: Fr. Kiørboe).

Kirkebygningens Murflader staar for Størstedelen hvidtede, kun Taarnet samt Østforlængelsens Nordside og Gavl er afrenset. Tagværkerne, der er nye, af Fyr, er hængt med Vingetegle.

KALKMALERIER

1865 afsøgte Heinrich Hansen Hvælv og Vægge for Kalkmalerier. Hist og her paa Hvælvingerne afdækkedes der Brudstykker af en Bemaling, der dog viste sig at være saa ufuldstændige og værdiløse, at de ikke kunde bibeholdes.

1893, under Arbejdet med den nye Taarnbue, fandt man paa Vestgavlens Yderside, i Taarnrummet, Rester af en kalkmalet Bort (Kaldsbogen: »gul Bund, sorte Streger og rødbrune Forsiringer«).

En o. 70 cm høj Fremstilling af en luthersk Præst staar siden 1941 fremme paa søndre Halvdel af Gjordbuen mellem Kor og Skib, lidt over Vederlags-højde. Præstesikkelsen, der er frontvendt, fremviser i venstre Haand en Alterkalk; den bestemmes af Klædedragten — forholdsvis kort Kjole med bredt udfaldende Krave, lav, konisk puldet Hue med tilsat cylindrisk Stykke, dæk-

kende Ørene — til Tiden o. 1540. Farverne er vistnok hovedsagelig graat i graat, maaske dog med rødligt Skæg og rød Konturering af venstre Haand samt brune Klæder under Kjolen.

INVENTAR

*Alterbordet*⁷ (Fig. 4), sengotisk, sikkert samtidigt med Østforlængelsen, er muret af Munkesten op ad Østvæggen; i Sydenden ses en stor fladbuet Niche, midtvejs paa Forsiden et Bomhul (svarende til Østvæggens) i næstøverste Skifte; der er hverken Gesims eller Sokkel. Bordet dækkes af Fyrrepanel.

Alterklæde af rødt Fløjl, med Frederik 6.s kronede Navnetræk og Aarstallet 1823. Et *†Alterklæde* af rødt Stof samt en *†Alterdug* med Kniplinger foræredes 1657 af Baltzer Sechmann (Rgsk.). En med rødt silkesyet *†Alterdug*, foræret af Kierstine Thomes Holches, kgl. Majestæts Ridefoged, nævnes 1665 (Inventarium).

Altartavle (Fig. 5) i Høj-Renaissance, med malet Aarstal 1610. Det store og fint skaarne Arbejde, hvis oprindelige Komposition i nogen Grad brydes af Storfeltets moderne Maleri, er sikkert københavnsk. Ligesom i Lyngby og Gentofte deles og flankeres Storstykket af fire fritstaaende Søjler med korintiske Kapitæler og Prydbælter, hvis rigt skaarne Kartoucher omslutter Buefelter med Smaarelieffer af Dyder — Fides (Troen), Spes (Haabet), Justitia (Retfærd) og T(empe)rancia (Maadehold). Midtfeltet, der nu skærer sig ned under Søjlernes kartouchesmykkede Postament, har, som det fremgaar af Taphuller midt i Rammeværkets Sider, sikkert været firedelt, hvorved Tavlen Slægtskab med Lyngbys bliver yderligere understreget. Som denne indeholder de etagedelte Sidestykker hver to arkitektonisk formede Nicher med Relieffigurer af Evangelisterne (Fig. 6—9), hvis Navne med ophøjede Versaler læses i Postamentkartoucherne. Finest er de to øvre Felter med Matthæus og Lukas, hvor Figurerne staar foran perspektiviske Arkader, der giver Udsigt til fjernere Bygninger. Lukas bærer Kappen om Hovedet; de to andre Evangelister, som staar i muslingeskalprydede Nicher, er noget grovere og tungere og synes udført af en anden Billedskærer.

Storvingerne, som ender i et Mandshoved og Rovdyrpote, har Kartoucheværk omkring et Halvcirkelfelt med halvt Diademhoved. Tavlen hviler paa et smalt, i to Felter delt Fodstykke, flankeret af svære Knægte med Diademhoveder. De store Hængekugler under de yderste Søjler stammer fra Istandsættelsen 1941. Gesimsen, hvis Arkitrav prydes med Engle- og Løvehoveder i slynget Kassetteværk, er forkrøbbet om Storsøjlerne, hvor den krones af Topkartoucher omfattende Ovaler. Over Midtpartiet et smalt, let Topstykke, hvis Arkadefelt flankeres af joniske Hermer, en mandlig og kvindelig; Vingerne,

Fig. 5. Søllerød. Altertavle, malet 1610 (S. 436).

med Ørnehoved, svarer til Storvingerne, men er enklere. Topkartouchen, som støttes af Løver, omfatter et af graciøse Havfruer flankeret Rigsvaaben. Side-topstykkerne over Søjleparrene bestaar af to elegante Kartoucher, der omfatter Ovaler med Smaarelieffer af Dyder, mod Syd Troen, med Kors, mod Nord en Kvinde, der snor sin Fletning om Haandleddet, men ellers savner Attribut.

Tavlen staar nu med smukke, douce Farver fra Hovedstandsættelsen 1941⁸. Ved denne Lejlighed fjernedes en Egetræsaadring og rigelig Forgylldning fra Slutningen af forrige Aarhundrede samt Farver, der stammede fra en større Reparation, vistnok 1831, da Maleriet i Storfeltet, den velsignende Kristus, signeret I. L. Lund 1831, indsattes. Under disse Farver laa dels den oprindelige brogede Renaissancestaltering fra 1610, dels en ret nænsom Reparation fra 1735, hvilket Aarstal fandtes i Topstykkets Gesimsfrise, men nu er placeret i Frisen over Markus i nordre Smalfelt, idet det oprindelige Stalteringsaarstal var malet i Topstykkets Frise. Farverne fra denne Istandsættelse, fra hvilken Marmoreringerne sikkert hidrører, bibeholdtes og udbedredes sammen med de bevarede oprindelige Farver. Paa Fyrretræsflagen i Topfeltet maledes et Jesumonogram, i Postamentfelterne rekonstrueredes de gamle Skriftsteder med Fraktur.

Altersølv. Kalk, Disk og Vinkande skænket 1928—32 af Fabrikant Hempel, stemplet Dragsted, Kbh. Det ældre Altersæt er for Tiden deponeret i Holte Kirke. — **Kalk* (Fig. 10) fra 1746, 20,5 cm høj. Den seksstungede Fod, med bred, fliget Fodplade, er opdrevet i to Afsæt. Ved Overgangen til Skaftet er der seks ganske svagt fligede Blade; Skaftet er sekskantet og indknebet, Knoppen, der er midtdelt med spidsovalt Tværnsnit, har seks lave Bukler. Bægeret hviler i paaloddede, fligede Blade; under Fodpladen Københavns Bystempel

1746 og Mestermærke for Sivert Thorstensson (Olrik 463). **Disk* med Stregkors og samme Mestermærke. 1665 fik Anders Nielsen Guldsmid i København Betaling for at »af ny forfærdige den gamle †*Kalk* og †*Disk*, som vejede 35 Lod« (Rgsk.). **Oblatæske*, fra 1707, rund, 10,5 cm i Tv., med Hvirvelbukler paa Laagranden. Paa Laaget graveret Kursiv: »Spiis os, wor Siæl, med dine Ord, rene, Der til os aandelig Hunger forlene, At dend Mad kand os nydelig smage, Alle wore Dage«. Under Bunden graveret Spejlmonogram, vistnok I D F K, Københavns Bystempel og Mestermærke for Ditlev Brasenhauer (Olrik 122). *Vinkande* 1819 med Mestermærke for Martin Westrup (Olrik 365). En †*V₂π-flaske* af Sølv, næsten paa 1 Pot, skænkedes 1649 af Hans Boyssen den ældre. Sammesteds, i Inventariet 1662, nævnes en †*Tinflaske* paa 1 Pægl.

Sygekalk (Fig. 11), fra o. 1750, 13 cm høj. Foden, der hviler paa en svær Fodplade dannet af tre Kølbuer, er rokokosnoet i seks Hvirvelbukler. Mellem de trinde, indknebne Skaftled er den spidsovale, midtdelte Knop indskudt. Bredt, udsvajende Bæger. Paa en af Fodens Bukler staar graverede Versaler:

Fig. 6—9. Søllerød. Evangelistfigurerne fra Altertavlen (S. 436).

»Søllerøds Kirckes 1679«, men ingen af Kalkens Dele kan være saa gammel. Paa Undersiden indprikket: »W. 13 Lod 1 Qtin«. *Disk* med Københavns By-stempel 1677 og Mestermærke for Hans Fremand⁹. *Oblatæske* 1653, rund, kun o. 6 cm i Tvm., med graveret Monogram L A R og Aarstal.

Alter stager fra o. 1575, 45—46 cm høje, med gotisk Cylinderskafte og tre skarpe, svagt profilerede Ringe, men de svulmende Profiler paa Fodskaalen, der hviler paa tre Ben (de to fornyede), og Lyseskaalen har Renaissanceformer.

†*Alterbog*, skænket 25. Dec. 1668 af »velfornemme Mand Hans Merchell i Holdte og Hustru Inger Nielsdatter«, indbundet i sort Fløjel, beslaaet med Sølv og med Sølvspænder, paa den ene Side Kristi Korsfæstelse og de fire Evangelister, paa den anden »Christi Opstandelses Efterlignelse, med de fire Evangelister, saa og hans og hendes Navne med Aarstal« (Rgsk.).

†*Røgelsekar*, af Kobber, nævnt 1662 (Inventarium).

†*Messehagel*. 1665 købtes til en ny Messehagel 6 Al 3½ Kvarter karmoisin-rød Kaffa, 6½ Al livf arvet Sardug, 1 Lod 3 Kvintin Silke, 2¼ Al. »Skrusnorer«, 5 Lod 3½ Kvintin Guldgalloner for 34 Dir. 13 Sk. Peder Andersen Skrædder i København syede Hagelen for 1 Dir. 3 Mk. (Rgsk.).

Døbefont (Fig. 13), romansk, af Granit, hidført fra Geelsgaard. En Rundstav tjener som Mundingsprofil, to fordybede Linier løber rundt midt paa Kummens Sider. Foden, hvis øverste Profiler danner Skafte, er firkantet med Hjørneknopper og Rundstav over Platte.

Den tidligere *Font*, af Sandsten, fra forrige Aarhundrede, ligger paa Loftet.

Daabsfad, ligeledes fra Geelsgaard, nederlandsk Arbejde fra o. 1645(?) med Relief af Syndefaldet i Bunden og paa Randen en dobbelt Række mandel-

E. M. 1943

Fig. 10. Søllerød. Alterkalk 1746 (S. 438).

K. M. 1943

Fig. 11. Søllerød. Sygekalk o. 1750 (S. 438).

formede Bukler. Fadet er muligvis identisk med det i Inventariet omtalte store »Messe«-Bækken til Daabens Tjeneste, foræret af Morten Schadsborrig 1645. Sammesteds nævnes et †*Daabsfad* af Tin, givet af Marie sal. Laurids Jørgensens fra Ribe 1662.

Daabskande af Messing, skænket 1887. Den tidligere *Kande* er af Tin med Hank af to sammenslyngede Slinger og graveret Frederik 6.s kronede Monogram og »Søllerød Kirke 1822«.

†*Krucifiks* af støbt Messing, »med andre Billeder af Messing«, skænkedes til Kirken 1663 af kgl. Majestæts Kobbersmed i København, Mester Hendrich Echen, og blev »paa en Tavle til Væggen anslagen« (Rgsk.).

Prædikestol, skaaret 1940 i Barokstil af arbejdsløse Billedskærere under Tilsyn af G. Weinreich og efter Tegning af Arkitekt Lønborg-Jensen.

Den tidligere †*Prædikestol*, der 1767 omtales som ny (Rgsk.), var i enkel, nyklassisk Stil og egetræsmalet.

Stolestader i Barok fra o. 1660 — Regnskabet for 1661 omtaler de nye Stole — svarende til Staderne i Lyngby og derfor som disse fra Morten Snedkers Værksted i København. Der er bevaret 32 gamle Gavlplanker af Eg, tre hjørne-

bøjede; ved en Istandsættelse 1912 splittedes Stolestaderne, og Gavlene findes nu spredt rundt om i Kirken; de i høj Grad fornyede Ryglæn er af Fyr. Gavlstykkerne er temmelig spinkle og afsluttes med et trekløveragtigt Topstykke, der udfyldes af et Englehoved (Fig. 14).

Udførelsen, der er ret haandværksmæssig, er i det store og hele ens, men smaa Enkeltheder er varierede, f. Eks. Hængesmykket. Fra første Færd har kun Gavlstykkerne været stafferet, mens Ryglænene stod i blankt Fyr. Ved Restaureringen 1941 fremdroges de oprindelige Barokfarver under tre Lag Egemaling fra forrige Aarhundrede, en perlegraa Empirestaffering og en lysblaa-grønlig fra Rokokotiden. Oprindeligt har Gavlene staaet med mørkegrønne Forsider og zinnoberrøde Indersider, mens Topstykkerne har haft en broget Staffering, der imidlertid var helt afætset, men nu er delvis rekonstrueret. Kun svage Spor af Indskrifter med gyldne Bogstaver var levnet umiddelbart under Englehovederne. Paa de hjørnebøjede Stader, samt et enkelt paa Sydsiden, ses barokke Blomster med Stængel og Blade i naiv Udførelse. Indvendig i enkelte Gavle ses malede Motiver, f. Eks. et rødt, kronet Monogram: E A (eller muligvis blot A), et rødt og grønt Skjold med tre skraa Bølgebjælker, en lille Kvist eller Blomst, et flammende Hjerte, fra hvilket en Rose skyder op; det sidste en typisk pietistisk Fremstilling.

Pulpitur. Foran det 1893 indviede Orgel (Synsprotokol) sidder et Brystværn fra o. 1625. Det kan stamme fra det tidligere Orgelpulpitur, der var anbragt »straks til højre ved Indgangen« eller et Pulpitur »mod Syd«, som forlangtes fjernet 1862 (Synsprotokol). Det bestaar af otte Portalfelter, i Rammestykker, hvis tilspidsende Pilastre har Profilkapitæler og varierende skællagte Skiver paa Forsiden. I Portalfelterne, hvis Bueslag har vekslende Udsmykning (Slyngbaand, Kassetteværk, skællagte Skiver) og hviler paa riflede Pilastre, er indsat allegoriske Malerier fra 1756: Kvindefigurer, der indtil Kirkens Hovedistandsættelse var dækket af et tykt Lag Fernis. Ved Restaureringen viste

E. M. 1943

Fig. 12. Søllerød. Felt af Renaissancepulpitur med barokt Maleri af Kærligheden (S. 442).

Fig. 13. Søllerød. Døbefont
(S. 440).

Fig. 14. Søllerød. Topstykke af Stolestade-
gavl (S. 440).

det sig, at de var malet paa Papir. Fra Syd 1) Kvinde med Kvist og Timeglas (Taalmød?), 2) med Krucifiks (Troen), 3) med Stjerne i Panden, Fakkelt og trædende paa et Hoved (Klogskab?), 4) med Kande og Bæger (Maadehold), 5) siddende, med Lam (Sagtmodighed), 6) med Flamme paa Hovedet (For-klaring uvis), 7) (Fig. 12) siddende, med Barn paa Skødet, et andet Barn rækker Vindruesklase, et tredje holder Billede af Pelikanen, der fodrer sine Unger (Kærligheden), 8) med himmelvendte Øjne, Overflødighedshorn og Frugtbundet (Haab?). Under Kærligheden findes en utydelig Signatur: »Renovat 1756 F. Künslet(?)«. Rammeværkets fine, brogede Farver fremkaldtes og istandsattes ved Restaureringen, efter at en Egetræsaadring, et Lag Perlefarve og en graagrøn Staffering var fjernet.

†*Pulpitur*, med Geheimeraad Moth og hans Frues Navn, Vaaben og Aars-tallet 1703 fandtes ifølge Hofman over for Prædikestolen. Det havde paa Forsiden ni Fyldinger flankeret af Pilastre med korintiske Kapitæler; den ene Ende kaldtes Kongestolen. Pulpituret fjernedes 1941.

Topstykke fra en Stadegavl eller en Tavle, o. 1650, forestillende Kristus paa Korset, 23 cm høj, omgivet af gennembrudte Vinranker med tunge Drueklaser. Over T-Korset en Helligaandsdue. Rankeværket er delvis fornyet.

Maleri, Kristus paa Korset, flankeret af Maria, der støttes af Johannes og de to Kvinder, og en Flok knælende gejstlige, alle med Glorie. Moderne Kopi.

Fig. 15. Søllerød. Lysekrone (S. 443).

Lysekrone (Fig. 15) o. 1625—50, med 2x8 S-formede Lysearme. Topfiguren er en llakt Ørn, under Hængeskuglen et lille Løvehoved med Ring i Gabet. De andre Lysekroner er henholdsvis fra 1894, da en »gammel defekt og skæv Glaslysekrone« udsattes, og 1924 (Synsprotokol).

Kirkeskib, »August«, Fregat fra første Halvdel af 1800'rne.

Sejerværket er nyt; der er Urskiver i Øst og Vest.

Klokker. 1) 1591, støbt af Borchardt Quellichmeier. Versaler mellem Bladfriser: »Ditlouw Holck, Lensmand paa Kiøpnhafns Slot, H. Niels Hansøjn] Sogneprest, Jørgen Roskild Kierckeverge til Lyngby Kiercke. Borchardt Gelgeter me fecit 1591«. Under Indskriften Holcks Vaaben. Tvm. 110 cm. Klokken er altsaa oprindelig støbt til Kongens Lyngby Kirke.

2) 1670, støbt af Heinrich Lehmeyer. Store Versaler: »Gud til Ære i Jesu Nafn og Søllerøds Menighed til Gafn, da Arfve Kong var Christia[n] den 5., bløf støf Aar 1670 mit Gottes Hulf«. Ved Mundingen: »Goss mich Hinrich Lehmeyer«. Tvm. 82 cm. Ifølge Regnskabet for 1669 betaltes til »Sophia Mester Hans Meyers Klokkestøbers« for Klokken, som hun af sit eget Malm støbt haver (34 Lispund 15 Pund) 209 Dir. 2 Mk. 8 Sk.; for Panderne, som »er støbt i Kobber, udi hvilke Klokken ringes«, 8 Dir.

GRAVMINDER

Mindetavler. 1) O. 1848. »Ole Jørgensen Vedbæk, Gardehusar ved 2. Esquadrone, fød 21. Juni 1823, faldt i en Træfning paa Hoptrupmark d. 6. Juni 1848«. Lille, rundbuet, hvidmalet Trætavle med sort Fraktur, hvorover er malet to korslagte Splitflag. Paa søndre Midtpille.

2) O. 1864. »Hans Gotfred Lorentzen af Vedbæk, fød d. 3^{die} August 1833, død 30te April 1864 paa Augustenborg Lazareth efter at have udholdt Vinterfelttogets Besværligheder«. Hvidmalet Trætavle, flankeret af to sortmalede Halvsøjler og kronet af udsavet Topstykke med Kors. Sort Fraktur. Paa samme Pille som Nr. 1.

Gravsten. 1) O. 1402. Johannes(?) Nielsen af Øverød. »[Hic iacet Johan](n)es Nico[l]ai de Øberuth q(ui) (obiit) Anno D(omi)ni MCDII quarto decimo K(a)l(endae) [Decembris]» (»her ligger J. N., som døde i Herrens Aar 1402 den 18. November«). Bevaret er nu kun to Brudstykker, vistnok af Fakse Kalksten, med Randskrift af slanke, fordybede Majuskler. Indskriften kan suppleres efter Abildgaards Tegning, ifølge hvilken Stenen maalte 6 Fod 1 Tomme i Længden og var knap 4 Fod bred. Af Tegningen fremgaar, at Stenen senere havde været genbenyttet, idet der forneden var indhugget et omvendt Hjerteronde kronet af et Kors og flankeret af Initialerne P H. Stenen laa 1767 »nede i Gangen«; den fandtes senere ved Taarnets nordre Side, men indmuredes i Begyndelsen af 1890'erne i Vaabenhusets Vestvæg.

2) O. 1675. Helt udslidt, rød Kalksten, 190 x 112 cm, med fordybet Ramme-streg og i Hjørnerne Barokblomster (Tulipan, Rose, Lillie). Maaske identisk med en af Heilskov nævnt Sten, af hvis Indskrift med fordybede Versaler kun kunde læses ». . . ndt« af Mandens Navn og «... rsdatter« af Hustruens samt Aarstallet 1670, og som var Trappesten op til den gamle Kirkegaard. Uden for Vaabenhusdøren.

3) O. 1687. Madtz Rasmussøn, kgl. Majestæts Forpagter paa Dronninggaard, død 16 □, og Hustru Boel Søfrensdatter, død 22. Dec. 1687, 59 Aar gammel. Rød Kalksten, 190x 126 cm, itubrudt, med fordybede, nu helt udslidte Versaler. I de øvre Hjørner Barokblomster. Tidligere i Kirkegulvet, nu foran Vaabenhuset.

4) O. 1826. »Her hviler Støvet af Ditmar Kahr, Fuldmægtig i det kongelige Rentekammer, fød d. 25de Decbr. 1790, død d. 27de Julii 1826«. Indskriften slutter med Stroferne:

»O venlige Grav, i din Skygge og Fred
Din tause Indvaaner af Sorgen ej veed«.

Randprofileret Sandsten, 182x83 cm, med fordybet Kursiv; over og under Verset ialt tre smaa Georgskors. Stenen har let hvælvet Overflade og Hjørnerosetter. Opsat paa Vaabenhusets Nordmur.

5) 0. 1825. Oldingen Haldor Lasson, forhen Eqvipeskriver ved gl. Holm, født 7. Dec. 1737, død 28. Jan. 1825 i Vedbeck, »hvor henved 25 af hans sidste Leveaar hensvandt i et stille Liv«. Lille Sandstensplade, 80 x 66,5 cm, med fordybet Kursiv. Indsat i søndre Tilbygnings Sydmur.

†*Kiste.* Ved Indsættelsen af det nye Orgel 1893 fjernede man en halv Sten af Taarnets Sydvæg. Man stødte derved under Vinduet paa en med smaa Sten opmuret Niche, i hvilken der stod en barok Fyrrekiste fra 1700—50, med

buget Laag og enkle, høvlede Profiler. Heri laa Skelettet af et o. 4 Aars Barn, paa hvis Hoved der sad en sølvstukket Hue med en Krans af Tøj blomster. Kisten og dens Indhold nedgravedes paa Kirkegaarden. Ifølge Kornerup, der foretog Undersøgelsen, findes der muligvis et lignende Rum i Nordvæggen.

Kirkegaardsmonument (Fig. 16). Johan Christian Drewsen, født 23. Dec. 1777, død 25. Aug. 1851, og hans anden Hustru Emmy Drewsen, født Richter, født 15. Nov. 1800, død 4. Maj 1880. Portrætbuste af Bronze paa enkel Stele af Sandsten. Nu opstillet i Annekskirkegaardens Sydvesthjørne.

Fig. 16. Søllerød. J. Chr. Drewsens Gravminde (S. 445).

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1661—72 (RA). — Kaldsbog 1844 ff. (ved Embedet). — Synsprotokol 1861—79 (LA). — Museumsindberetninger af J. Kornerup 1893 (Grave og Kalkmalerier), J. B. Løffler og M. Mackeprang 1899, Peter Kr. Andersen 1940, E. Moltke, C. G. Schultz og Kirsten Weber-Andersen 1943.

Eiler Nystrom: Søllerød Sogn. 1911. S. 35—41. — Chr. Heilskov: Personallistoriske Indskrifter i Sokkelunds Herred, i AarbKbh. 1917. S. 98 f. — Eiler Nystrom: Fra Nordsjællands Øresundskyst. 1938. S. 305. — Bahne Preisler: Lidt om Malerhaandværk igennem Tiderne i Søllerød Kirke, i Medlemsblad for Københavns Malerlaug f. Aug. 1943. S. 137—40.

S. Abildgaard: Dagbog XIII [1767] Bl. 54^{rv}. — Indberetning fra Sognepræst Treschow til Hofman. 1759. S. 17 (LA).

¹ Sml. Fortegnelse over Kirkerne i Danmark o. 1630 (RA). ² Indberetning til Hofman. ³ Specifikation over Konge- og Kirketiender 1705 (RA). ⁴ Se f. Eks. Indberetn. om Kirkekøb 1729—92 i Henh. til Forordn. af 8. Nov. 1726 (LA), Notifikationer i Anledn. af samme Forordn. (RA). ⁵ Fortegnelse over Kirker og disses Ejere 1809 (RA). ⁶ Luxdorps Dagbøger (i Uddrag), Kbh. 1915—30: 1767, 20. Sept.: »Hr. Treschow prædikede i Chorsdøren, siden Kirken staar under Bygning«. — 11. Okt.: »Herman Treschow paa den nye Prædikestol«. — 18. Okt.: »Korset er der sat Yinduer i«. ⁷ I NM findes to Fotografier fra Istandsættelsen, da Panelet var fjernet, men ingen Opmaaling eller Beskrivelse. ⁸ Ved Peter Kr. Andersen og Einar V. Jensen, Restaureringsberetning ved P. K. A. 1941 (NM). ⁹ Meddelt af Lektor Chr. Bøje.

Fig. 17. Sollerød 1810.